

ОСОБЛИВОСТІ ДИНАМІКИ СТРУКТУРИ КРЕАТИВНОСТІ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ: КОМПАРАТИВНИЙ АНАЛІЗ

У статті подано теоретичний аналіз проблеми розвитку креативності в онтогенезі та результати емпіричного дослідження динаміки структури вербальної та образної креативності дітей дошкільного віку (від чотирьох до шести років). Висвітлено три точки зору розвитку креативності в онтогенезі: 1) з віком креативність поступово та безперервно зростає; 2) з віком креативність дітей знижується; 3) розвиток креативності має коливальний характер. Емпірично виявлено особливості динаміки загальних і парціальних показників креативності дошкільників: із збільшенням віку загальний та парціальні показники вербальної креативності змінюються незначуще; загальний та парціальні показники образної креативності (продуктивність, оригінальність, розробленість і назва) з віком значуще зростають, а також прослідковується тенденція до зниження показника опору замиканню. Виявлено особливості структури креативності дошкільників: структура вербальної креативності дітей усіх вікових груп та структура образної креативності п'ятиліток є однорідною (всі парціальні показники знаходяться в межах норми); неоднорідною виявилась структура образної креативності шестиліток (показники оригінальності й розробленості знаходяться на рівні вище норми) і чотирьохліток (показник продуктивності – нижче норми, опору замиканню – вище норми).

Ключові слова: вербальна та образна креативність, продуктивність, гнучкість, оригінальність, розробленість, назва, опір замиканню, структура креативності, дошкільний вік.

В статье представлен теоретический анализ проблемы развития креативности в онтогенезе и результаты эмпирического исследования динамики структуры вербальной и образной креативности детей дошкольного возраста (от четырех до шести лет). Рассмотрены три точки зрения на развитие креативности в онтогенезе: 1) с возрастом происходит непрерывный рост креативности; 2) с возрастом креативность детей снижается; 3) развитие креативности имеет колебательный характер. Эмпирически обнаружены особенности динамики общих и парциальных показателей креативности дошкольников: с увеличением возраста общий и парциальные показатели вербальной креативности имеют незначительное изменение; общий и парциальные показатели образной креативности (беглость, оригинальность, разработанность и название) с возрастом значимо возрастают, а также прослеживается тенденция к снижению показателя сопротивления замыканию. Выявлены особенности структуры креативности дошкольников: структура вербальной креативности детей всех возрастных групп и структура образной креативности пятилеток однородная (все показатели в пределах нормы); неоднородной оказалась структура образной креативности шестилеток (показатели оригинальность и разработанность находятся на уровне выше нормы) и четырехлеток (показатель беглость – ниже нормы, сопротивление замыканию – выше нормы).

Ключевые слова: вербальная и образная креативность, беглость, гибкость, оригинальность, разработанность, название, сопротивление замыканию, структура креативности, дошкольный возраст.

In the article the theoretical analysis of problem of development of creativity is given in the ontogenezita results of empiric research of dynamics of structure of verbal and vivid creativity of children of preschool age. Research is carried out on the base of pre-school educational establishments of Kiiv region. For diagnostics of creativity under-fives are used verbal (seven subtests) and vivid (three subtests) battery of tests of E. Torrensa, adapted O. Tunik. Everything in research was taken participation 260 under-fives from four to six years.

Empiric found out the features of dynamics of general and partiality indexes of verbal and vivid creativity of under-fives. General and children from four to six years have partiality indexes of verbal creativity at one level within the limits of norm. The indexes of the verbal productivity and

flexibility have an insignificant tendency to growth, the index of verbal originality has an insignificant tendency to the slump.

The general index of vivid creativity for under-fives from four to six years has meaningful growth, however much his value is within the limits of norm. Also found out meaningful growth of partiality indexes of the vivid productivity, originality and developed. The index of the name has a tendency to insignificant growth, the index of resistance of shorting has a tendency to the insignificant slump.

Found out the features of structure of creativity of under-fives: a structure of verbal creativity of children of all age-dependent groups and structure of vivid creativity of five-year is homogeneous (all partiality indexes are within the limits of norm); heterogeneous is a structure of vivid creativity of sixyears-old (indexes of originality and developed are at level higher norms) and fouryears-old (the index of the productivity – norms below, support of shorting – higher norms).

Verbal and vivid creativity of children of four years is at one level. For children to five and six years vivid creativity is high-level, than verbal.

Keywords: *verbal and vivid creativity, productivity, flexibility, originality, developed, name, resistance shorting, structure of creativity, pre-school age.*

Постановка проблеми. Розглядаючи креативність у контексті психічного розвитку, Т. Любарт ставить питання про евристичну цінність цього поняття для вивчення всіх вікових періодів. «Дійсно, якщо можливість творчої поведінки у дорослих не викликає сумнівів, то у дітей це може бути інакше. Наприклад, чи можна говорити про рівень креативності дитячого вірша або малюнка, чи вони повинні розглядатися як ескізи, до яких не можна підходити з тією ж міркою, що й до робіт визнаних поетів і художників». Т. Любарт стверджує, що поведінка, яка вирізняється одночасно оригінальністю й адаптивністю, зустрічається не лише у дорослих і тому можна говорити про загальний простір, у якому знаходяться роботи як дорослих, так і дітей [Любарт, 2009: с. 121]. Проте ідея континууму між креативністю дітей та дорослих завжди викликає суперечки в науковому товаристві. У ряді досліджень робились спроби виявити якісні та кількісні зміни в процесі розвитку творчих здібностей. Поставлено питання про існування загальної динаміки розвитку креативності дітей. Емпірично виявлено, що з розвитком особистості чергуються стадії росту та стадії тимчасового зниження креативності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Психологічний феномен креативності досліджувався багатьма вченими (Д. Богоявленська, М. Воллах, Дж. Гілфорд, В. Дружинін, Н. Коган, Т. Любарт, О. Матюшкін, С. Медник, В. Моляко, Я. Пономарьов, Дж. Рензулі, Р. Стернберг, Е. Торренс, К. Урбан та ін.), але й до сьогодні він залишається недостатньо вивченим.

Вікові особливості креативності вивчалися в роботах Н. Лейтеса, Л. Обухової, М. Олехнович, М. Семилеткіної, М. Сорокіної, Т. Тихомирової, М. Фідельман, Н. Хазратової, С. Чурбанової, О. Щєбланової, В. Юркевич. Проте на сьогодні існує недостатньо досліджень, у яких би розкривалася динаміка креативності дітей саме

дошкільного віку (К. Банзелюк, О. Белова, Я. Василькевич, Є. Жукова, Н. Шумакова).

Мета написання статті полягає в дослідженні особливостей динаміки структури вербальної та образної креативності дітей дошкільного віку.

Виклад основного матеріалу. В. Дружинін вважав, що першою фазою розвитку креативності є розвиток «первинної» креативності як загальної творчої здібності. Сензитивний період цього етапу припадає на 3-5 років. У цьому віці головним механізмом формування креативності є наслідування значущого дорослого. Можливо також, що на деякий час креативність переходить у латентний стан (феномен «дитячої творчості»). «Дитяча літературна та художня творчість найяскравіше проявляється саме в цьому віці, проте в 6 років спостерігається спад. Спад творчих проявів у 6 років (у разі активації інтелектуальної активності!) вважається наслідком зменшення ролі несвідомого у регулюванні поведінки і збільшенням критичності й розсудливості в свідомості дитини» [Дружинин, 2008: с. 220].

У психологічній літературі існують три точки зору на розвиток креативності в онтогенезі [Ильин, 2009: с. 207]. Згідно з першою відбувається поступове неперервне зростання креативності з віком (Л. Обухова, М. Сорокіна, С. Чурбанова,). Так, О. Белова виявила, що серед дітей з високими показниками креативності вдвічі більше шестиліток (68,4%), ніж п'ятиліток (31,6%). На основі отриманих даних було зроблено припущення про те, що на етапі дошкільного дитинства показники креативності зростають [Белова, 2004]. К. Банзелюк, М. Семилеткіна, О. Щєбланова спостерігали позитивну динаміку креативності в молодшому шкільному віці.

За другою точкою зору в процесі набуття знань креативність дитини знижується (М.Олехнович, Н. Шумакова, В. Юркевич і М. Фідельман). Так, В. Юркевич і М. Фідельман виявили негативну динаміку креативності в молодшому шкільному віці. Отримані дані (зниження показників креативності від I до III класу школи) вони інтерпретували за допомогою понять «наївна» та «культурна» креативність [Юркевич, 1997]. Н. Шумакова вважає, що до 6 років діти проявляють високу творчу активність, проте до 11 років вона знижується, разом з тим змінюється і якісний характер творчості [Шумакова, 2004].

За третьою точкою зору розвиток креативності має коливальний характер. Е. Торренс першим виявив три періоди зниження креативності в дітей. Перший припадає на 5 років, другий – на 9-10 років, а третій – на 13 років. Першу стадію зниження креативності Е. Торренс пов'язував із факторами середовища. У цьому віці дитина входить у шкільну систему, й падіння креативності пояснюється впливом існуючих там жорстких нормативів. Дитина орієнтується перш за все на навчання та на дотримання правил шкільного життя на шкоду творчим проявам. К. Урбан

виміряв креативність дітей у віці від 4 до 8 років за допомогою розробленого ним малюнкового тесту. Виявлено підвищення середніх показників креативності між 4 і 5 роками й падіння креативності у віці 6 років. Після 6 років показник креативності знову рухався по висхідній [Любарт, 2009]. Є. Жукова відмічає нестабільність характеристик креативності в старшому дошкільному та молодшому шкільному віці: спад у одних дітей, підйом – у інших, стабільність – у третіх. Причому одні показники можуть з віком зростати, інші – спадати [Жукова, 1997].

Таким чином, під час розвитку дітей змінюються стадії зростання і стадії тимчасового спадання розвитку творчих здібностей, для пояснення яких залучають одночасно чинники як середовища так й індивідуально-генетичні параметри.

Метою нашого емпіричного дослідження було вивчення особливостей динаміки загальних і парціальних показників вербальної (продуктивність, гнучкість, оригінальність) та образної (продуктивність, оригінальність, розробленість, назва, опір замиканню) креативності дітей дошкільного віку. Дослідження здійснювалося на базі дошкільних навчальних закладів №7 «Берізка», №9 «Сонечко» міста Переяслава-Хмельницького та №12 «Веселка» села Насташка Рокитнянського р-ну Київської обл. Усього в дослідженні взяли участь 260 дошкільників, серед яких 84 дитини чотирьох років (45 дівчаток і 39 хлопчиків), 124 дитини п'яти років (54 дівчинки та 70 хлопчиків), 52 дитини шестироків (25 дівчаток і 27 хлопчиків).

Для діагностики креативності дошкільників використано вербальну (сім субтестів) та образну (три субтести) батарею тестів Е. Торренса, адаптовану О. Туник [Туник, 2006]. За допомогою цього тесту можна оцінити не лише рівні розвитку вербального та образного творчого мислення, а й отримати уявлення про якісну своєрідність окремих структур креативності дітей. У світовій психологічній практиці тест Е. Торренса вважається класичним у галузі психодіагностики креативності та є найбільш валідним і надійним стандартизованим інструментом. У його основу лягла теорія дивергентного (творчого) мислення Дж. Гілфорда та виділені ним класичні властивості дивергентного мислення: продуктивність, гнучкість і оригінальність.

Результати емпіричного вивчення структури вербальної креативності дітей дошкільного віку подано в табл. 1.

Показник вербальної продуктивності з чотирьох до шести років має тенденцію до зростання, проте ця різниця незначуща. Значення показника продуктивності у дітей всіх вікових груп (4, 5, 6 років) знаходиться в межах норми (42,68; 43,06; 43,57 у Т-балах відповідно).

Також, тенденцію до незначного зростання з чотирьох до шести років має й показник вербальної гнучкості. Його значення у дітей всіх вікових груп (4, 5, 6 років) знаходиться в межах норми (41,31; 42,77; 42,89 у Т-балах відповідно).

**Середні значення показників вербальної креативності
дітей дошкільного віку**

Показники вербальної креативності		Вікові групи		
		4 роки	5 років	6 років
Продуктивність	Т-шк	42,68	43,06	43,57
	рівень	норма	норма	норма
Гнучкість	Т-шк	41,31	42,77	42,89
	рівень	норма	норма	норма
Оригінальність	Т-шк	52,9	51,22	49,24
	рівень	норма	норма	норма
Вербальна креативність	Т-шк	45,63	45,68	45,23
	рівень	норма	норма	норма

Показник вербальної оригінальності має тенденцію до незначного зниження з чотирьох до шести років. Проте його значення у дітей всіх вікових груп (4, 5, 6 років) знаходиться також в межах норми (52,9; 51,22; 49,24 у Т-балах відповідно).

Загальний показник вербальної креативності більш надійно та стабільно відображає креативність особистості у порівнянні з його парціальними показниками. У дітей усіх вікових груп (4, 5, 6 років) він знаходиться в межах норми (45,63; 45,68; 45,23 у Т-балах відповідно).

На підставі отриманих даних емпіричного дослідження виявлено, що структура вербальної креативності дошкільників є однорідною – всі парціальні показники (продуктивність, гнучкість та оригінальність) знаходяться в межах норми (від 40 до 60 балів за Т-шкалою).

Середні значення загального та парціальних показників образної креативності дітей дошкільного віку подано в табл. 2.

Показник образної продуктивності у дошкільників зростає значуще (за t -критерієм Стьюдента, $t_1 = 0,95$) з чотирьох до п'яти років та з п'яти до шести років ($t_3 = 0,999$). Середнє значення показника продуктивності у чотирьохліток знаходиться нижче норми (36,89), у п'ятиліток і шестиліток перебуває в межах норми (44,68 і 54,23 у Т-балах відповідно). Низька оцінка за параметром продуктивності у дітей чотирьох років може бути наслідком браку досвіду образотворчої діяльності або низької мотивації.

Показник образної оригінальності також зростає значуще ($t_3 = 0,999$) у дошкільників з чотирьох до п'яти років та з п'яти до шести років. У дітей чотирьох та п'яти років цей показник перебуває в межах норми (42,63 та 50,94 у Т-балах відповідно), у дітей шести років – вище норми (62,12). Високий бал за цим показником свідчить про здатність досліджуваних висувати нові ідеї, які суттєво відрізняються від очевидних, загальноприйнятих і банальних.

Таблиця 2

**Значення показників образної креативності
дітей дошкільного віку**

Показники образної креативності		Вікові групи		
		4 роки	5 років	6 років
Продуктивність	Т-шк	36,89	44,68	54,23
	рівень	нижче норми	норма	норма
Оригінальність	Т-шк	42,63	50,94	62,12
	рівень	норма	норма	вище норми
Розробленість	Т-шк	49,08	58,43	71,77
	рівень	норма	норма	вище норми
Назва	Т-шк	41,52	45,17	44,95
	рівень	норма	норма	норма
Опір замиканню	Т-шк	60,77	59,01	57,48
	рівень	вище норми	норма	норма
Образна креативність	Т-шк	46,23	51,65	58,11
	рівень	норма	норма	норма

Показник образної розробленості має значуще зростання у дітей з чотирьох до п'яти ($t_2 = 0,99$) та з п'яти до шести років ($t_3 = 0,999$). У чотирьохліток та п'ятиліток цей показник перебуває в межах норми (49,08 та 58,43 у Т-балах відповідно), у шестиліток – вище норми (71,77). Це свідчить про здатність дітей добре розвивати, доповнювати, доробляти свої ідеї та розширювати їхні межі. Важливо відмітити, що діти шести років фізично більш підготовлені до даної роботи, оскільки у них уже добре розвинена дрібна моторика. Вони краще тримають олівець, вміло змінюють кольори й легко наносять лінії та штрихування.

Показник назви з чотирьох до п'яти років має тенденцію до незначного зростання і незначного зниження з п'яти до шести років. Значення показника назви в усіх вікових групах (4, 5, 6 років) перебуває в межах норми (41,52; 45,17; 44,95 у Т-балах відповідно). Отже, діти всіх вікових груп достатньо здатні виділяти головне та розуміти суть проблеми.

Показник опору замиканню у дітей з чотирьох до шести років має незначну тенденцію до зниження. Причому у дітей чотирьох років показник опору замиканню перебуває в межах вище норми (60,77), а у дітей п'яти та шести років – у межах норми (59,01 та 57,48 у Т-балах відповідно). Це свідчить про здатність досліджуваних тривалий час витримувати невизначеність, залишаючись відкритими новій інформації для прийняття оригінальних рішень.

Psychology

Загальний показник образної креативності з чотирьох до шести років має значуще зростання ($t_3 = 0,999$), проте його значення знаходиться в межах норми (46,23; 51,65; 58,11 у Т-балах відповідно).

Аналіз структури невербальної креативності дошкільників виявив, що на відміну від вербальної креативності, структура образної креативності однорідна лише у дітей п'ятирічного віку – всі парціальні показники (продуктивність, оригінальність, розробленість, назва, опір замиканню) знаходяться в межах норми, від 40 до 60 балів за Т-шкалою (рис. 1).

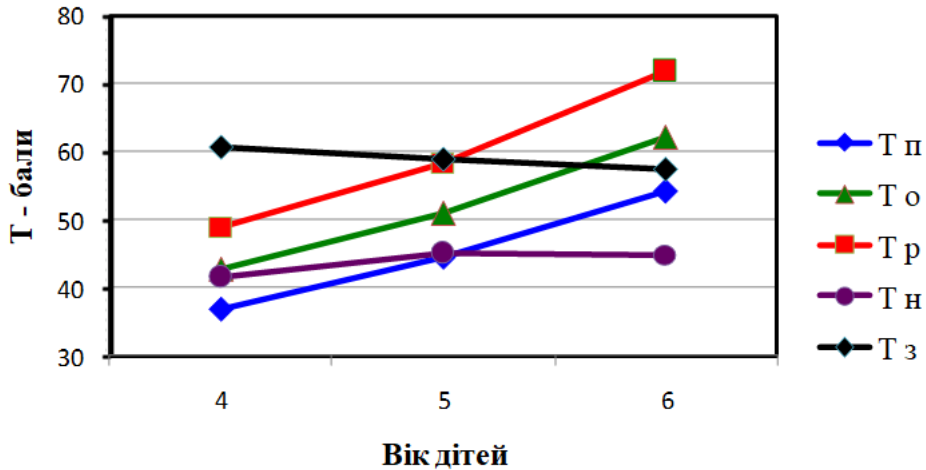


Рис. 1. Вікова динаміка показників образної креативності дошкільників

Примітка:

Т п – показник образної продуктивності;

Т о – показник образної оригінальності;

Т р – показник розробленості;

Т н – показник назви;

Т з – показник опору замиканню.

Структура образної креативності дітей чотирирічного віку – неоднорідна. Парціальні показники оригінальність, розробленість, назва знаходяться в межах норми. Нижче норми знаходиться показник продуктивності, а показник опору замикання – на рівні вище норми, що свідчить про здатність дітей тривалий час залишатися відкритими для нового, невідомого. Вони можуть тривалий час відкладати прийняття остаточного рішення для того, щоб здійснити мисленнєвий «стрибок» і створити оригінальні ідеї.

Також неоднорідною є структура образної креативності дітей шести років. Парціальні показники оригінальність і розробленість у них знаходяться в межах вище норми, решта показників (продуктивність, назва, опір замиканню) знаходиться у межах норми. Діти, які мають високі бали з оригінальності та розробленості, зазвичай вирізняються схильністю

ставити запитання, бажанням бути неперевершеними, схильністю до змагання. Таких дітей більш за все турбують насмішки і обмеження свободи.

На рис. 2 подано результати компаративного аналізу динаміки загальних показників вербальної та образної креативності дошкільників чотирьох-шести років.

Завдання субтестів вербальної та образної (невербальної) креативності мають слабку кореляцію (відносно незалежні) та пов'язані з різними проявами креативності. Тому, в однієї й тієї ж вікової групи можуть суттєво відрізнятись рівні розвитку вербальної та образної креативності.

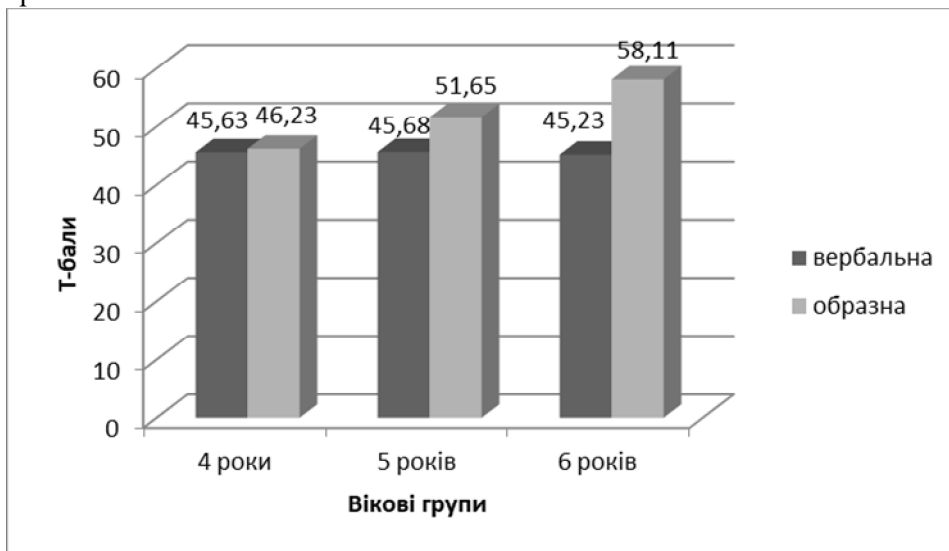


Рис. 2. Вікова динаміка загальних показників вербальної та образної креативності дошкільників

У дітей однієї вікової групи можуть бути високо розвинені як образна, так і вербальна креативність, в інших – або вербальна, або образна креативність (див. рис. 2). У чотирьохліток показники образної та вербальної креативності знаходяться на одному рівні. Проте образна креативність значуще перевищує вербальну у дітей п'яти ($t_2 = 0,99$) та шести років ($t_3 = 0,999$).

Висновки. Емпіричне дослідження особливостей динаміки структури вербальної та образної креативності дітей дошкільного віку виявило:

– показники вербальної продуктивності та гнучкості з чотирьох до шести років мають тенденцію до зростання, а показник оригінальності до спадання;

Psychology

– парціальні показники образної креативності дошкільників (продуктивність, оригінальність і розробленість) з віком зростають, показник опору замикання має тенденцію до спадання, показник назви знаходиться на одному рівні;

– структура вербальної креативності дітей усіх вікових груп є однорідною (всі парціальні показники знаходяться в межах норми);

– однорідною є структура образної креативності п'ятиліток (усі парціальні показники знаходяться в межах норми); неоднорідною – структура образної креативності шестиліток (показники оригінальності й розробленості знаходяться на рівні вище норми) і чотирьохліток (показник продуктивності – нижче норми, опору замикання – вище норми);

– образна креативність досліджуваних усіх вікових груп знаходиться на вищому рівні, ніж вербальна.

ЛІТЕРАТУРА

- Банзельюк, 2008* – Банзельюк Е. И. Возрастная динамика показателей креативности у детей 6-9 лет / Е. И. Банзельюк // Вопросы психологии. – 2008. – № 3. – С. 55-60.
- Белова, 2004* – Белова Е. С. Выявление творческого потенциала дошкольников с помощью теста П. Торенса / Е. С. Белова // Психологическая диагностика. – 2004. – № 1. – С. 21-40.
- Дружинин, 2008* – Дружинин В. Н. Психология общих способностей. 3-е изд. / В. Н. Дружинин. – СПб. : «Питер», 2008. – 368 с.
- Жукова, 1997* – Жукова Е. С. В кн.: Методы психологии: Ежегодник РПО. Ростов-на-Дону, 1997. Т. 3. Вып. 1.
- Ильин, 2009* – Ильин Е. П. Психология творчества, креативности, одаренности / Е. П. Ильин. – СПб. : Питер, 2009. – 448 с.
- Любарт, 2009* – Любарт Т. Психология креативности / Любарт Т., Муширу К., Торджман С., Зенасни Ф. ; пер. с фр. – М. : «Когито-Центр», 2009. – 215 с.
- Семилеткина, 1998* – Семилеткина М. С. Исследование особенностей мотивационно-смысловой сферы детей с различным уровнем креативности: Дис. ... канд. психол. наук. – М., 1998.
- Туник, 2006* – Туник Е. Е. Диагностика креативности. Тест Е. Торренса. Адаптированный вариант / Е. Е. Туник. – СПб. : Речь, 2006. – 176 с.
- Фидельман, 1994* – Фидельман М. И. Динамика развития творческой и интеллектуальной одаренности в младшем школьном возрасте : дис. ... канд. психол. наук. – М., 1994.
- Шумакова, 2004* – Шумакова Н. Б. Обучение и развитие одаренных детей. М.; Воронеж, 2004. – 336 с.
- Шумакова, 2006* – Шумакова Н. Б. Развитие общей одаренности детей в условиях школьного обучения : дис. ... докт. психол. наук. – М., 2006.
- Юркевич, 1997* – Юркевич В. С. О «наивной» и «культурной» креативности: Основные современные концепции творчества и одаренности. М., 1997. С. 127-142.

REFERENCES

- Banzeliuk, 2008* – Banzeliuk Ye. I. Vozrastnaia dinamika pokazatelei kreativnosti u detei 6-9 let / Ye. I. Banzeliuk. // Voprosy psikhologii. – 2008. – № 3. – S. 55-60.
- Belova, 2004* – Belova Ye. S. Vyiavlenie tvorcheskoho potentsyala doshkolnikov s pomoshchiu testa P. Torensa / Ye. S. Belova. // Psikhologicheskaiia diahnostika. – 2004. – № 1. – S. 21-40.
- Druzhynin, 2008* – Druzhynin V. N. Psikhologiiia obshchikh sposobnostei. 3-e izd. / V. N. Druzhynin. – SPb. : «Piter», 2008. – 368 s.
- Zhukova, 1997* – Zhukova Ye. S. V kn.: Metody psikhologii: Yezhehodnik RPO. Rostov-na-Donu, 1997. T. 3. Vyp. 1.
- Ilin, 2009* – Ilin Ye. P. Psikhologiiia tvorchestva, kreativnosti, odarennosti / Ye. P. Ilin. – SPb. : Piter, 2009. – 448 s.

- Liubart, 2009 – Liubart T. Psikhologiya kreativnosti / Liubart T., Mushyru K., Tordzhman S., Zenasni F.; per. s fr. – M. : «Kohito-Tsentr», 2009. – 215 s.
- Semiletkina, 1998 – Semiletkina M. S. Issledovanie osobennosti motivatsyonno-smyslovoi sfery detei s razlichnym urovnem kreativnosti : dis. ... kand. psikhol. nauk. – M., 1998.
- Tunik, 2006 – Tunik Ye. Ye. Diagnostika kreativnosti. Test Ye. Torrensa. Adaptirovannyi variant / Ye. Ye. Tunik. – SPb. : Rech, 2006. – 176 s.
- Fidelman, 1994 – Fidelman M. I. Dinamika razvitiia tvorcheskoi i intelektualnoi odarennosti v mladshem shkolnom vozraste : dis. ... kand. psikhol. nauk. – M., 1994.
- Shumakova, 2004 – Shumakova N. B. Obuchenie i razvitie odarennykh detei. M.; Voronezh, 2004. – 336 s.
- Shumakova, 2006 – Shumakova N. B. Razvitie obshchei odarennosti detei v usloviakh shkolnogo obucheniia: Dis. ... dokt. psikhol. nauk. – M., 2006.
- Yurkevich, 1997 – Yurkevich V. S. O «naivnoi» i «kulturnoi» kreativnosti: Osnovnye sovremennye kontseptsii tvorchestva i odarennosti. M., 1997. S. 127-142.

УДК 159.99

Оксана Ковальова

ПСИХОМЕТРИЧНА ПЕРЕВІРКА АВТОРСЬКОЇ МЕТОДИКИ САМООЦІНКИ СОЦІАЛЬНО-КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ОСОБИСТОСТІ

У статті представлено результати емпіричної перевірки методики дослідження соціально-комунікативної компетентності особистості на вибірці вчителів. У сучасній психодіагностиці недостатньо валідних надійних методик, спрямованих на дослідження компетентностей взагалі й зазначеної компетентності зокрема, які відповідали б усім психометричним вимогам. Зазначено, що методика розроблена на основі авторської структурно-змістової моделі соціально-комунікативної компетентності особистості. Представлено завдання перевірки авторської моделі досліджуваної компетентності та створення ефективного і надійного інструментарію для визначення рівня її розвитку. Описано процедуру розробки, апробації та психометричної перевірки методики. Здійснено аналіз результатів статистичної обробки експериментальних даних, у результаті чого визначено надійність валідність створеної методики. Зазначено, що на основі проведеної перевірки методик можна рекомендувати для використання в наукових і практичних цілях.

Ключові слова: соціально-комунікативна компетентність, методика, нормальний розподіл, ретестова надійність, надійність за однорідністю, конструктивна валідність, факторний аналіз, коефіцієнт кореляції.

В статье представлены результаты эмпирической проверки методики исследования социально-коммуникативной компетентности личности на выборке учителей. В современной психодиагностике недостаточно валидных и надежных методик, направленных на исследование компетенций вообще и указанной компетентности в частности, которые бы отвечали всем психометрическим требованиям. Отмечено, что методика была разработана на основе авторской структурно-содержательной модели социально-коммуникативной компетентности личности. Поставлена задача проверки авторской модели исследуемой компетентности и создания эффективного и надежного инструментария для определения уровня ее развития. Описана процедура разработки, апробации и психометрической проверки методики. Осуществлен анализ результатов статистической обработки экспериментальных данных, в результате чего определена надежность и валидность созданной методики. Отмечено, что на основе проведенной проверки методик можно рекомендовать для использования в научных и практических целях.